

ВЕНЧУРНИЙ КАПІТАЛ ЯК ДЖЕРЕЛО ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Розвиток сучасної економіки неможливий без підтримки інноваційних підприємств, здатних створювати нові продукти та технології. Проте таким підприємствам складно отримати банківські кредити через ризики, які вони несуть, або державну підтримку, через її обмежений розмір. Однією з актуальних форм їх фінансування за таких умов є венчурний капітал.

Серед суб'єктів ринку венчурного капіталу виділяють три групи: інвесторів (надають фінансові кошти), компанії з управління коштами (управляють коштами, одержаними від інвесторів і розміщують їх в обрані проекти) та реципієнтів (фінансуються венчурним капіталом) [1]. В Україні компанії з управління активами загалом представлені у вигляді венчурних фондів – це недиверсифіковані інститути спільного інвестування (ІСІ) закритого типу, що здійснюють приватне розміщення цінних паперів інституту спільного інвестування серед підприємств. Їхньою важливою особливістю є те, що вартість нерухомості та цінних паперів, не допущених до торгів на регульованому фондовому ринку може складати понад 50 відсотків від активів загалом [2]. Тобто такі компанії готові нести ризики разом з підприємствами, підтримувати їх розвиток, у тому числі приймати управлінські рішення, орієнтуючись на отримання довгострокового прибутку внаслідок фінансування передових галузей. Це все надає можливість венчурному капіталу бути основним джерелом фінансування для стартапів, молодих технологічних компаній та інноваційних проєктів [3].

В Україні, як і в інших країнах, процес інвестування в інноваційні фірми загалом проходить певні стадії. Спочатку відбувається створення підприємства, переважно через позики та свої кошти (бутстепінг). Потім з'являється інвестор і виділяє певну суму на підтримку проєкту, при цьому підприємство стає акціонерною компанією закритого типу, акції якої належать її засновникам та інвесторам. Далі починається випуск продукції, спочатку конкретним замовникам, потім в промислових масштабах, освоєння додаткових капіталовкладень, розширення підприємства тощо. Практика розвинутих країн свідчить, що 20% таких фірм потім стають відкритими корпораціями, 60% поглинаються іншими корпораціями, а ще 20% розоряються. Проте ризики, пов'язані з венчурним інвестуванням вартують отриманої вигоди від вдалого вкладення [4].

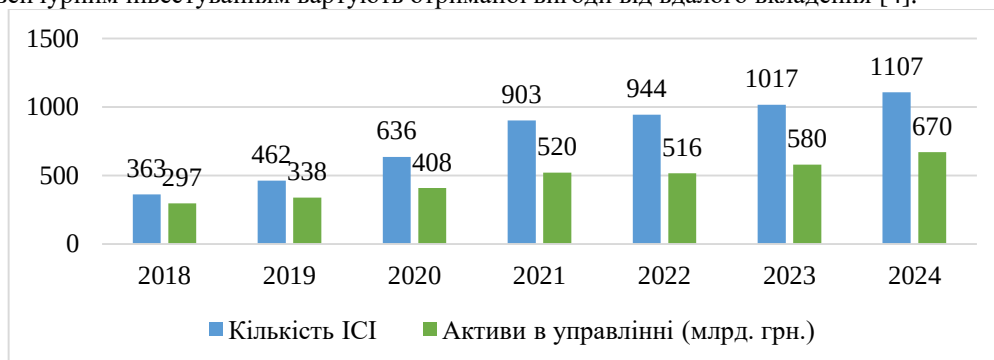

Рис. 1. Розмір венчурного ринку в Україні [5]

За даними рис. 1 можна помітити, що зросли як кількість венчурних ІСІ, так і їхні активи. На кінець 2024 року було зареєстровано 1107 венчурних ІСІ, тоді як ще у 2018 р. їх було всього 363. За цей же період кількість активів в їх управлінні зросла з 297 млрд. грн., до 670 млрд. грн., тобто на 125%. При цьому, на 30.06.2025 р. відсоток юридичних осіб нерезидентів в загальній частці інвесторів становить 21,73%, що демонструє бажання іноземних компаній вкладати кошти в українські проєкти [5]. Прикладом вдалих інвестицій може стати Western NIS Enterprise Fund (WNISEF), який допоміг зайняти частку в своїх нішах 24 компаніям, серед яких: «Світанок», «Свромарт», «АВК», «СВК» [7]. До початку повномасштабного вторгнення, велику частку в портфелях інвестиційних фондів займали будівництво, переробка сільськогосподарської продукції, торгівля та ІТ. Відчизняні венчурні фонди, зазвичай, обирали фінансування проєктів із відносно малим рівнем ризику, проте найбільш успішні проєкти та «єдинороги» – інноваційні підприємства, вартість яких перевищує 1 мільярд доларів США, з'являлися серед більш ризикованої та інноваційної галузі: ІТ технологій. Про зацікавленість в цій ніші говорить поява одразу двох «єдинорогів» у 2021р. – People.ai та Grammarly [6; 9].

Проте з початком повномасштабної війни у 2022 році змінився і ринок венчурних інвестицій. Багатьох інвесторів відштовхнули нові ризики, приватні інвестиції почали більше конкурувати з грантами від держави та іноземних партнерів у залученні компаній. Разом з цим змінилися найпривабливіші галузі для інвестування. Україна стала центром найновітніших технологій військово-промислового комплексу у світі, і нині вони є однією з найперспективніших ніш для інвестування. Це вже помітили закордонні венчурні фонди, що спеціалізуються на інвестиціях в оборонні технології. Лише NUNC Capital, Verne Capital, Varangians та Oedipus Inc. разом інвестують понад 50 млн. дол. в українські підприємства і ця тенденція лише набирає обертів. Після завершення бойових дій Україна має шанси стати одним із центрів розвитку military tech. Також і вже перевірені галузі

отримують дедалі більше інвестицій. Популярністю серед інвесторів користується фінансовий сектор, SaaS, B2B, а також IT-сфера, в якій українські компанії активно впроваджують технології штучного інтелекту [6].

Протягом останніх років Україна створила Фонд розвитку інновацій та розвиває нормативно-правову базу щодо венчурного інвестування в українські підприємства, але досі існує низка чинників, які його обмежують. ЗУ «Про інститути спільного інвестування» та ЗУ «Про інвестиційну діяльність» не дають достатнього рівня регулювання, тому часто венчурні фонди створюють для спекуляцій з податковими пільгами, адже фонди не сплачують податок на прибуток. Водночас, інвестори несуть великі ризики через слабкі гарантії, адже в Україні привілейовані акції не можуть перевищувати 25%, а також не дають можливості приймати управлінські рішення, тому головним інструментом залишаються звичайні акції. Крім цього, існує брак кваліфікованих фахівців у сфері венчурного менеджменту, та науково-технічного сектору, адже через несприятливу державну політику, науковий сектор з кожним роком відходить далі від реальних секторів економіки [6].

Отже, венчурне фінансування – це один із найсильніших інструментів, на який варто орієнтуватися як малим підприємствам з інноваційними рішеннями, так і державі загалом. Україна тільки починає свій розвиток у сфері венчурного фінансування. Це – сильний інструмент розвитку передових технологій та бізнесу і тому їй важливо активно переймати як досвід інших країн, так і їх інвесторів, що вже давно бачать потенціал в наших підприємствах, а також створити сприятливу інфраструктуру для подальшого розвитку інвестицій в інноваційні галузі, завдяки яким зможе більш ефективно розвивати всі сфери економіки.

Список використаних джерел

1. Іванов К.Р. Венчурне фінансування: сутність, особливості та сучасний стан. *Actual Problems in Economics*. 2024. № 7(277). С. 174-187. URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2024/07/7.24._topic_Kyrylo-Ivanov-174-187.pdf
2. Про інститути спільного інвестування: Закон України від від 05.07.2012 № 5080-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17#Text>
3. Диба М.І., Гернего Ю.О. Венчурне фінансування Навчальний посібник. К.: КНЕУ, 2021. 144 с. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/19d356c2-7fc6-4991-a651-7be9d1509ec7/content>
4. Коваленко Ю.М. Управління фінансовими активами : підручник : у 2-х ч. Ч. 2. Ірпінь : Університет ДФС України, 2019. 442 с. (Серія «Податкова та митна справа в Україні», т. 131). URL: https://www.researchgate.net/publication/392124507_Kovalenko_U_M_Upravlinna_finansovimi_aktivami_1_c
5. Ринок у цифрах. Українська Асоціація Інвестиційного Бізнесу. URL: <https://www.uaib.com.ua/analituaib>
6. Дрига Є.І. Негативні чинники, що стримують розвиток венчурного бізнесу в Україні. The 22nd International scientific and practical conference «Actual problems in education and introduction of new technologies» (June 04-07) Stockholm, Sweden. International Science Group. 2024. С. 47-50 URL: <https://surl.li/cmwiqj>
7. Burdonos L. Роль венчурного фінансування для розвитку науково-технічного потенціалу країни. *Management, finance, economics: modern problems and ways of their solutions: collective monograph / Zhydovska N., – etc. International Science Group. Boston : Primedia eLaunch, 2021. p. 243-249. Available at : DOI10.46299/ISG.2021.MONO.ECON.II*
8. Вірченко, В.В. (2014). ВЕНЧУРНІ ФОНДИ ТА ЇХ РОЛЬ У ВІДТВОРЕННІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 1(16), 114–123. <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v1i16.28533>
9. Ампілогова А. Від стартап-буму до викликів війни: як змінилися венчурні інвестиції в Україні за 10 років - дослідження. URL: <https://surl.li/wqyzst>
10. Тартачний О. Вкладають, але потроху: венчурні фонди про інвестиції у воєнний час. URL: <https://speka.ua/news/vencurni-fondi-pro-investiciyi-u-vojenanii-cas-p1qex9>
11. Мінцифри: Чотири компанії проінвестують понад 100 млн доларів в українські оборонні технології. Урядовий портал. URL: <https://surl.li/nyanyg>